

La segona mort de Salvador Puig Antich

>> un nou relat de Miquel Macià

Dins la nostra vida, podem enyorar el que són les vides no viscudes. Les nits de passió que vam tenir tant a l'abast i que no es van culminar. Les batalles per una glòria incerta que mai no van arribar a ser lliurades.

Podem creure que per les vides no viscudes hi ha un corc que ens rosegava les entranyes.

O, tanmateix, pensar que només són pols en el vent, que són el tribut que es paga per sobreviure: la renúncia al nostre jo interior.

.....

Ara que ja són tots morts, es pot explicar aquesta història, la dels seus protagonistes i dels seus escenaris vitals.

Abans de submergir-me en aquest fosc estany, he dubtat si calia rescatar d'entre els difunts l'existència curta i intensa de l'Andreu. Reconstruir-ne els perfils –no pas pocs– que van ser negligits, i aixecar una mena d'acta pòstuma del que hauria pogut ser una vida i que, tanmateix, es va quedar en una fagonada de llum en un temps d'angoixes.

No em fa por que amb aquestes línies surtin unes revelacions que sorprenguin desagradablement alguns antics companys. El temps devora tots els actes i en retorna just la pols en el vent, la mateixa “Pols en el vent” del títol de la cançó que escoltava tothora l'Andreu en els seus darrers dies.

Si resulta ferida alguna sensibilitat, en demano excuses, en el benentès que, de vegades, una commoció interior és inevitable quan ens encarem amb veritats que ens superen..

Qui sap si ha passat tant de temps -quedi dit: els fets han prescrit legalment i de llarg- com perquè el seu necessari epíleg, que vessa fe i desconsol a parts iguals, no desperti cap reacció en ningú. Que no vagi més enllà de ser un grapat de pols llançat a l'embranchida d'un vent cruel, que bufa des d'un ahir d'oblit i ens empeny cap a un demà inescrutable.

Salvador Puig Antich

“El gobierno se ha dado por enterado de la pena impuesta a Salvador Puig Antich.”

Amb aquesta frase de comprensió impossible per als no iniciats en el vocabulari jurídic, el portaveu del govern espanyol i ministre d'Información y Turismo, Pío Cabanillas Gallas, venia a dir que a Salvador Puig li quedaven poc més de dotze hores de vida. L'endemà, el 2 de març de 1974, hauria de ser executat pel sistema del garrot vil a la presó Model de Barcelona, com a culpable de la mort d'un membre de la Brigada Regional de Información de Barcelona. L'informatiu de la televisió del vespre va acabar i la programació va donar pas a una vetllada dedicada als combats de boxa. La roda de premsa s'havia retardat per impedir que circulés aquesta informació i no es pogués reaccionar.

Nosaltres teníem previst pujar a la muntanya aquell dissabte. En l'argot a l'ús, volia dir travessar el Pirineu per fer alguna mena de trasllat, en una direcció o en l'altra.

Només sentir l'anunci per la televisió –que era la única que hi havia, la del règim, TVE– vaig anar cap al pub on solíem veure'ns els companys algunes nits. El nostre local preferit era en un carrer llarguíssim i de cases no gaire altes. Sempre hi sonaven Led Zeppelin, King Crimson, Frank Zappa, Eric Clapton, els Creedence... Hi va haver sort perquè hi eren tots dos: l'Andreu i en Joan. Vam coincidir que era massa tard per fer un canvi de plans. El diumenge a primera hora havíem de ser a l'altra banda, en un lloc als entorns de Prats de Molló, a França, per recollir els encàrrecs i tornar cap aquí a peu per agafar el tren tan avall de la línia de Puigcerdà com poguéssim, que solia ser a Ripoll.

No teníem canals autoritzats per contactar d'immediat i avisar que la sortida quedava suspena. En Joan no creia pas que l'execució de Salvador Puig –si al final Franco no l'indultava– hagués de portar cap enrenou al Pirineu, sinó més aviat a les zones urbanes, on era previsible que la policia es concentrés per impedir accions de protesta. Les muntanyes estaven tranquil·les i potser més desprotegides. A nosaltres, que poc sabíem de polítiques, no ens preocupava que haguessin condemnat a mort un anarquista que atacava bancs. Aquella no era la nostra guerra.

El petit grup que formàvem en Joan, l'Andreu i jo, i que de vegades comptava amb el suport d'un o dos companys més, s'havia iniciat en la pràctica de passar materials per la frontera encara no feia dos anys. El primer contacte venia d'una colla d'escaladors de Badalona que havíem conegut a Montserrat, on nosaltres pujàvem sovint a fer muntanya com ells. Després de coincidir amb poques setmanes de diferència en alguna via i de compartir nits de vi calent, pa torrat i cafè dins les ermites en runes –Sant Benet, la Trinitat...– la confiança mútua va fer que ens oferissin col·laborar amb ells en uns “treballs” que proporcionaven bons ingressos econòmics.

(Runes de l'ermita de la Trinitat, el 1973. Foto: M. Macià)

Tot era molt simple. Un cop assenyalada una “bústia” discreta, situada a casa d'una persona que no atragués sospites (i a qui se li passava una contribució a canvi del favor), hi rebíem per correu postal a nom seu les comunicacions que assenyalaven el dia, l'hora i el lloc en què hauríem de fer la recollida del material, així com les dades per identificar el contacte a qui s'havia de lliurar. Ben entès que la carta no donava cap d'aquests detalls, sinó que una part era força intranscendent i només desxifrable amb una clau

preestablerta. Els punts de sortida i arribada consistien just en una xifra, o bé en un lloc fals, que servien de pantalla i que remetien a un llistat de llocs possibles que abans havíem convingut amb la gent de Badalona. Així, quan la primera xifra que sortia dins del redactat intranscendent era un “1” ja enteníem que apuntava al tercer banc de la dreta del passeig del Born, sortint de Santa Maria del Mar; quan la segona xifra esmentada era, per exemple, un “3”, la cita era l’església parroquial d’Osseja, a la Cerdanya francesa..

De cara amunt, solíem limitar-nos a una funció de correu. Com a màxim algun petit embalum que devia contenir documents o diner negre. Molt més feixuc era quan calia carregar a França: aleshores el pes ens doblegava l’esquena sota les motxilles. No recordo que mai féssim un doble trasllat d’anada i de tornada. Sempre cobríem de buit algun dels dos itineraris.

Coneixíem bé el Pirineu d’ençà del temps de l’escoltisme. La nostra tàctica era la dels contrabandistes: si hi havia problemes, llançar les motxilles i fugir, renunciar a l’enfrontament amb els uniformats. En previsió d’aquests contratemps –que només vam patir una vegada i del qual ens vam sortir prou bé, en un carretera prop de Ribes de Freser– dins les motxilles hi posàvem just el material objecte del “servei”. La resta d’estrís útils en cas de fugida (encenedor, llumins, llanternes, prismàtics, brújula, navalla, cafè, aigua, sucre, xocolata, perolets, escudellòmetre, esperit de vi per cuinar, botiquí bàsic...) anaven ens sarrons apart que duíem penjats. Finalment, la documentació, l’inevitable DNI, era resguardat com un tresor en alguna butxaca protegida amb botons o cremallera. La targeta d’identitat era la darrera cosa que podíem perdre perquè sense aquell tros de plàstic, en cas de control policial al tren, a la muntanya o en un bar, estàvem perduts.

Obrir els paquets quedava prohibit. Era mortal de necessitat, ens van dir els escaladors; i a fe de Déu que els vam obeir. Sembla que ells tampoc no tenien autorització per fer-ho sota cap concepte per part dels qui estaven “més amunt”. Però poc ens importava el que traslladéssim. Sobre els continguts, en Joan havia fet conjectures: que si avui portem llaunes de caviar; o formatges francesos; un altre dia sentíem la flaire del tabac en els paquets grans que pesaven poc; revistes per adults que aquí estaven prohibides; aparells

electrònics; càmeres fotogràfiques; qui sap si alguna pistola o arma llarga desmuntada, per a fanàtics del tir o col·leccionistes sense papers...

En ple viatge, havia arribat a sospitar que només carretejàvem pedres o ferros rovellats i que estàvem essent posats a prova per a futures operacions més delicades. Potser servíem de distracció banal per a la policia mentre el material passava per un altre lloc.

Fent autostop, el 1973 (Foto: M. Macià).

Les sortides ens proporcionaven emoció, reforçaven l'esperit de grup i donaven alguns diners. Què més podíem demanar, doncs, d'una activitat tan poderosa que l'altra gent del nostre curs de l'Institut no podia ni imaginar? Era un joc que practicàvem poc conscients de les conseqüències desagradables que podia tenir si les coses es torçaven. Ens permetia sentir-nos homenassos molt aviat i ens hi abocàvem de gust. Jo penso que l'Andreu ho hauria fet de franc, inclús. Els diners que obteníem eren gastats innocentment en música, llibres, les motos, begudes i tapes per picar a les barres dels bars...

Dissabte, 2 de març de 1974. La ràdio va confirmar a mig matí que la sentència havia estat complerta: Salvador Puig era cadàver i jeia en un caixó de fusta amb el coll trencat. Un mantell de fonda tristesa i impotència es va abatre sobre tots els racons del país. Era el matí que el professor Ramon Barnils va descriure com “un dia que no he tornat a veure repetit a la ciutat; de cop va canviar-ne l’atmosfera i el clima, i són moltes les persones que recorden com a únics, detalls de tota mena, personals i col·lectius, d’aquell dissabte d’hivern, gris, humit i d’estranya llum”. El mateix dia que Segimon Serrallonga va escriure el poema en què clamava que el mar ens colgués: “Per què no es para / tot? Ametllers del Congost, rius innocents! / Oh mar de Barcelona, salta! esbandeix-nos,/ cobreix d’aigües com flors aquesta terra nua./ Tots amb un hem pogut morir sota el garrot”.

Calia que funcionéssim com estava planejat. En Joan i jo agafàvem el tren, saltàvem (era una manera de dir que baixàvem) a Sant Joan de les Abadesses i enllaçàvem amb l’auto de línia fins a Sant Pau de Segúries, on arribaríem a primera hora de la tarda. Un cop allí, pujàvem fins a la rectoria vella per un caminet de bosc.

Dominàvem el lloc perquè hi havíem anat de convivències o exercicis espirituals, que era el nom de les colònies de l’època. Quan li vam agafar gust a caminar pel Pirineu hi fèiem nit alguns cops l’any. Si hi trobàvem el capellà —que es deia mossèn Tonet, o un nom semblant—, l’home ens deixava entrar a la cabana, que havia estat reconvertida en un petit refugi i casa de convivències. Però si la rectoria era tancada i el capellà no apareixia a l’hora fosca, sabíem com entrar a la cabana fent saltar les baldes d’un finestrot que sempre procuràvem deixar fluïxes per a la següent visita.

El lloc era confortable: llar de foc, serveis, lliteres de ferro i matalassos ronyosos d'escuma “obsequio del pueblo de los Estados Unidos al pueblo español”, segons les lletres que hi eren escrites. Esteníem els matalassos davant del foc, per terra, i buscàvem el son, imprescindible per a les llargues caminades que ens esperaven.

En aquestes hores de vetlla, les converses giraven entorn les anècdotes que anaven engruixint l'història del grup, de la colla. També hi sortien els grups musicals, algun llibre que llegíem, el cinema, la maldat dels professors i els projectes de futur més estrambòtics, que passaven per tenir casa pròpia al Pirineu, llogada preferiblement a la banda francesa, i convertir-la en una mena de casa-mare-refugi de les nostres amistats.

La son se'ns enduia un per un, sense temps a dir bona nit, i les flames s'esmoreïen com nosaltres, deixant la cambra en la foscor.

El 2 de març de 1974, seguim doncs, en Joan i jo vam arribar a la rectoria de Sant Pau pels volts de les quatre de la tarda. Res d'estrany no havíem vist en el viatge amb tren i autocar. El sacerdot no hi era, però com que en aquella hora encara podia presentar-se, vam quedar-nos fora. Passada una bona estona, vam desar els sarrons i les motxilles als baixos de la cabana, que solien ser oberts quasi sempre, i vam baixar fins al poble.

Mentre esperàvem el rector, vam veure camps enllà un tractor amb una pala mecànica que estava fent moviments de terres. Tanta pau que hi ha aquí a Sant Pau, va dir en Joan, –i com reia amb el joc de paraules!– i aquest tractor anar fotent soroll. Era un ronc insistent, que variava segons la força i la direcció del vent, el de la màquina avançant i retrocedint mentre empenyia la massa terrosa fins estimbar-la pel marge, per repetir tot

seguit la maniobra de recular, agafar una altra engrapada de terra i llançar-la. Estan eliminant marges, va dir en Joan, així els va més bé per treballar els camps.

L'Andreu no podia sortir fins a la tarda. Estava previst que fos a Sant Pau ben bé de nit. Nosaltres dos l'esperaríem al bosc de sota la rectoria per si hagués sortit algun entrebanc. Que no tenia perquè ser-hi: les colònies només funcionaven de dilluns a divendres, i la cabana solia estar lliure els caps de setmana.

A baix al poble, que vam recórrer carretera amunt i carretera avall dues vegades, tot semblava més que tranquil. Ni un uniforme, ni un vehicle verds. Si fos més aviat, hauríem anat fins a l'església dels dos campanars, per tenir més terreny cobert.

El nostre costum era el de no "disfressar-nos" d'excursionistes com feien quasi tots els de Barcelona. Cridaven massa l'atenció i es delataven com a forasters. Nosaltres, sempre duïem roba normal de qualsevol dia de la setmana, gecs foscos, gens llampants, sense símbols, i calçat tipus xiruca, que tenia l'avantatge de ser útil per a caminar i, al mateix temps, per no destacar en un bar, al tren o al carrer. Es tractava que sense les motxilles sembléssim uns de tants joves veïns més de la zona.

Precisament al tren, posàvem les motxilles als prestatges de l'altre extrem del vagó i les controlàvem des de lluny. Si es produïa algun escorcoll quan estaven "plenes", ens podíem moure de vagó i mirar de desentendre'ns-en. No era cap remei infal·lible, però almenys ens donava un cert marge. A la muntanya i al bosc, caminar sempre en fila índia i amb prou separació entre cadascú. Evitar els passos de frontera massa clàssics. Una de les nostres rutes preferides era sortir des de Sant Pau de Segúries resseguint les carenes amb el castell de Rocabruna com a punt de referència, i passar la ratlla més a prop de la Manera que de coll d'Ares.

Una vegada que ens la vam jugar molt va ser travessant la duana espanyola d'Andorra, quan vam dir que teníem material per declarar i un de nosaltres va baixar del cotxe amb la motxilla del material, però en comptes d'entrar a l'edifici de fronteres va seguir caminant tan tranquil per la voravia fins que va tornar a pujar al cotxe que ja l'esperava cent metres més avall. Cap agent no es va adonar de la facècia.

.....

A quarts de vuit –els retards dels trens eren constants– esperàvem l’ Andreu al bosquet. Ja passava quasi mitja hora de les vuit quan el vam sentir que ens cridava però no per la part de baix, la del poble, sinó des de dalt del sender, a la rectoria vella. Quan vam ser amb ell a la placeta que formaven el refugi, l’ església-rectoria i el cementiri, ell estava molt excitat. Havia arribat amb un cotxe, un Seat 850 groguenc. Ens intentava explicar alguna cosa però quasi no podia fer-se entendre. Quequejava, encavallava les frases, mig plorava i en grapava en Joan per la roba amb les dues mans. El primer que vam comprendre és que calia desfer-se d’aquell cotxe perquè estava cremat, pitjor que cremat, era dinamita, que si ens trobaven amb el cotxe ens cardarien segur, que hauríem llepat.

D’ entrada, en Joan va obrir el portalot del refugi i hi va entrar el cotxe, que havia quedat fins llavors al bell mig de l’era amb els llums encesos i la porta oberta. Hi cabia bé perquè era on el capellà guardava el seu. El vidre del davant del vehicle era trencat. En Joan, que no tenia carnet però dominava la conducció, va faltar la porta des de dins i va saltar per un finestrot lateral que donava al bosc.

L’ Andreu no havia parat de tremolar. Al cap d’ una estona, vam començar de saber coses. Per alguna causa, no havia agafat ni el tren ni l’ auto de línia i havia pujat fent auto-stop. Un cop a Sant Joan, havia travessat el poble i continuat per la carretera de Sant Pau. Quina no seria la nostra sorpresa quan va dir que duia un esprai de pintura i que, a les enfosques, havia escrit a les parets de la sortida de Sant Joan frases com “Assassins”, “Puig Antich assassinat” i “Mori la dictadura”.

El nostre grupet no tenia inclinació cap a la política militant. Sabent que ens agradava ser lliures, en teníem prou. Era incomprendible que ell hagués entrat en aquest ambient subterrani.

I més: havia fet auto-stop un altre cop i una parella d’ avis l’ havien carregat en el seu 850 per anar fins a Sant Pau, ja que ells eren de Molló. Però a la sortida de la colònia Llaudet, els fils de la desgràcia el lligaven: una patrulla de la Guàrdia Civil –dos homes

sols, palplantats al costat d'un Renault-4 del "cuerpo"– feia seny als al vehicle perquè s'aturés.

I l'Andreu que mana als vells que no parin, i l'home que quan és a tocar dels dos civils, aixeca el peu del pedal, i el nostre amic, que es veu presoner i acusat de les pintades, amb l'esprai encara al damunt, les mans tacades de pintura negra, i el pitjor de tot, amb una arma al sarró –una pipa, allò que mai no havíem de portar, com a contrabandistes pacífics que estàvem convençuts de ser-, i l'Andreu que li diu al vell que clavi el peu a baix, i no ho fa, i el vol convèncer amb el canó a la galta. La vella es fot a xisclar i –quan el cadàver de Salvador Puig encara era una mica calent a la caixa– ell encara la pipa al vidre del davant i deixa anar dos trets seguits contra els homes que són allà plantats a la carretera: L'un cau, el vell torna a accelerar i el cotxe passa cremant pneumàtics. Ni el xofer ni l'Andreu, esverats, senten l'espetec dels trets que engega un dels agents des de terra. Tres revolts més enllà, l'Andreu arrossega fora del cotxe els dos ancians –il·lesos però amb feines a mantenir-se dempeus–, agafa el volant, i així fins a la rectoria de Sant Pau.

Jo tremolava tant com ell. Si no hagués estat per la sang freda d'en Joan –que s'hauria de posar a prova més vegades en aquella nit espantosa– jo m'hauria ensorrat. Potser m'hauria quedat allà, a la porta del cementiri de Sant Pau de Segúries, arraulit com un gos, esperant que vinguessin els uniformats. El delit per amagar-me em va portar al cap una escena de quan havíem vingut amb la nostra classe, i l'Andreu va ficar-se dins d'un nínxol del cementiri per espantar les noies de la colla.

Cementiri de Sant Pau de Segúries (2004).

Deuen estar buscant aquest vehicle per tota la comarca. Entre sanglots, assegura que ha tocat un dels tricornis, l'he mort, segur que l'he mort. Ells vells donaran la descripció del cotxe i els civils ho remouran tot fins que ens trobin. Estem tocats.

En Joan li retreu si s'ha tornat boig. Aixeca la veu molt més del que en ell és costum. Per què les pintades? Per què? I per què el revòlver, boig? Això pot ser el nostre final. Que els donin pel sac a tots els anarquistes, els vius i els morts. Per què no vigilen, com fem nosaltres? Fotre trets als civils! Com t'ha passat pel cap?

Tan tard, el capellà ja no vindrà pas. Després de tancar el cotxe, fem saltar la balda, obrim la porta per dins i ens instal·lem al pis de dalt del refugi. No podem fer gens de soroll. Res d'encendre foc. Si passa una patrulla i veuen claror o fum, vindran a trucar. El menjar no ajuda a tranquil·litzar-nos. El nostre amic enceta un relat: fa temps que s'ha interessat per la lluita dels anarquistes, que volen un món lliure i nou, sense opressors ni oprimits, sense govern ni capital, on tot sigui de tots i no hi hagi misèria ni repressió. Salvador Puig Antich era un d'aquests, segueix, i avui l'han assassinat a Barcelona, a la Model. Però la lluita continua i la sang reclama venjança i més sang, acaba l'Andreu.

El volem calmar. Tot és endebades. Ha obert la motxilla i n'ha tret la pipa –que resulta ser un revòlver del calibre 9 curt– i una ampolla de ginebra marca Larios. Se l'està traguejant a morro. Amb raó no sap el que es fa; ell, que no anava més enllà de dues o tres cerveses els dissabtes a la nit. Som uns egoistes, ens fot a la cara, perquè tota l'energia que tenim només la usem en benefici propi. I uns covards, uns fotuts covards, perquè quan hi ha dificultats ens girem d'esquena i pirem.

Que deixis de beure Andreu, i calla, perquè si passa alguna patrulla i et senten, els tindrem aquí. Llavors no que hi haurà salvació: tu tens la pipa i a baix hi ha el cotxe.

En Joan l'ha volgut distreure buscant d'altres converses. Ens parla de com sacrifiquen els pollastres als escorxadors més moderns, la sofisticació de les tècniques, el patiment dels animals. El tema, inexplicablement, s'allarga. Hi ha preguntes, assaborim els detalls, en demanen aclariments, i en Joan es va remetent al que li havia explicat un company que hi treballa. Per què ens està interessant tant l'agonia i la fi dels pollastres?

L'Andreu és assegut a terra, amb l'esquena recolzada en un racó de l'estança. Té damunt les cuixes la gravadora: sona una cançó de Kansas, és "Dust in the wind", pols en el vent. Cada vegada que s'acaba, rebobina la cinta i torna a situar-la al principi de la peça. Li agrada escoltar-la:

Jo tanco els ulls

Sols per un moment.

Tot va ràpidament.

Somnis que

Em passen pels ulls com

Una curiositat.

Pols en el vent

Només som com pols en el vent

El mam se li ha posat ben malament. A les enfosques com estem, torna a remenar l'eina. Ara ens repta a fer una ruleta. Diu que hi ha una bala i prou.

Que sou uns covards! No teniu collons de res! Fa rodar el tambor del revòlver tal com ha vist al cinema. O potser ja és un anarquista experimentat i ens està desafiant a superar la prova d'iniciació a la secta?

Només som tres ombres atemorides dins d'aquesta cambra. El llumet verd que brilla a la gravadora és la única referència. Endreça la pipa, dona-me-la, li reclama en Joan. Ha fet l'acció d'aixecar-se i anar cap a ell. L'altre reacciona amb un moviment bruscat, suposo que per impedir que li prengui. Es compromet a no fer més sortides estranyes, a condició de conservar l'arma.

Ara sí, ara ens concentrem en decidir què hem de fer per salvar-nos. Poca cosa hem dit quan salta l'Andreu, molt transcendent: jo us proposo que aquesta nit trenquem amb aquest món de fàstic, i per la memòria de Salvador Puig Antich ens unim a la seva causa, ho engegem tot a la merda i fugim a França on hi ha companys llibertaris que ens voldran amb ells. La llibertat és allà, a 20 quilòmetres en línia recta d'aquesta cabana. Ho ha repetit més d'una vegada. I calla.

En Joan, descol·locat com jo, procura no ferir-lo. Li respon que sempre en podem parlar, d'aquesta opció. Qui sap si hi haurem d'acabar vivint, a l'altra banda de les Alberes, però encara no és el moment, acaba dient. Ara deixaríem enrere una gent que no s'ho mereix, Andreu.

Jo mateix, que no sé ni com respondre, m'afegeixo als arguments d'en Joan i li dic que el que ha planejat fer és acollonant, has demostrat ser un paio valent com pocs, però ens ho hem de preparar bé, lligant-ho tot per quan fem el pas. Amb l'experiència que tenim de muntanya, segur que tindríem un bon lloc entre la gent que dius, Andreu.

Ell no es dóna per vençut. El moment és ara: és aquesta nit que hem de fotre alguna cosa per respondre el crim d'en Puig Antich. Ha tornat a agafar la pipa, se n'ha sentit la remor del tambor que gira, es posa dret damunt de la manta i escup, suposo que en direcció nostra.

Se li demana que torni al seu lloc i que es calmi. Necessitem asserenar-nos per trobar la manera de tornar a casa. Amb el que ha passat a la carretera, el trasllat de demà ja és

impossible. No podem anar a recollir el material perquè tirar amunt seria ficar-se a la gola del llop. Els civils preveuen que si algú està fugint pel tiroteig de la colònia, ho fa cap al nord, no pas cap a dins del país. Un control tocarà l'altre. El més senzill seria enterrar la pipa, abandonar el cotxe i ficar-nos ara mateix al bosc.

Ignorant les nostres raons, l'Andreu retira els passadors de la porta de dues fulles i la tiba cap a dintre fins que desencaixa el pany. El seguim quatre passes per darrera i quan es perd a fora som a temps d'entreveure el seu perfil, amb l'arma a la mà dreta, encarada a terra. Sentim com baixa l'escala exterior, ni de pressa ni a poc a poc, i la quietud.

Una quietud que s'esberla quan no han passat ni dos minuts. El so apagat però inconfusible d'un tret d'arma curta ens ha fet saltar de cop dels matalassos. Què deu haver fet ara aquest beneit, m'etziba en Joan, esperant una resposta impossible.

Ens calcem, agafem les llanternes i sortim al replà de l'escala amb totes les precaucions. Cap senyal de res. Hem donat per fet que l'autor del tret era l'Andreu, però no ho sabem del cert. En parlem, i coincidim que si fos cosa de la guàrdia civil s'haurien sentit més trets, excepte que se'ls n'hagués escapat un per accident. En Joan em precedeix pel camí que voreja l'església pel nord, l'oposat al del cementiri, i ens apropem al vell búnker del temps del maquis. Quan som a tocar de la massa de ciment mig ensotada que no s'eleva més d'un metre i mig per damunt del nivell del terra, en Joan el crida.

La veu li tremola. Però almenys es veu capaç de fer alguna cosa. Jo tinc por que, ple de ginebra, ens foti un tret a nosaltres, volent o sense voler. Amb la claror de la llanterna

per davant, en Joan s'ajup i entra a la fortificació. Tot de cop, es regira i en torna a sortir sanglotant i com si volés vomitar. No cal que ho digui: l'Andreu és a dins i és mort. Mort d'un tret de la seva arma.

Abraço en Joan fins que es remunta i així m'ho explica ell: el noi és dins, té el cap desfet i hi ha molta sang. I torna a tremolar i a renegar com un diable i a agafar aire pel nas, com si estigués ofegant-se. Ara fugim i ens tanquem a la cabana. Ens protegim -per què?- posant un banc contra la porta.

No sé si en aquests moments el cap ens anava a tota velocitat o bé ens havíem quedat bloquejats. És que no ho sé. Si ell era mort, nosaltres ens havíem de salvar, però com?

Les preguntes. Se li haurà disparat el revòlver? Estaria fent una ruleta i la culpa és del mam? O l'hem mort nosaltres perquè l'hem menystingut i ens hem negat a seguir-lo cap a França i la llibertat?

Aquestes són algunes de les preguntes que em van assetjar durant molt de temps i a les quals era difícil trobar una resposta precisa. Ell es va endur el seu secret, si el tenia. I nosaltres vam quedar-nos amb el seu llegat, un tret en la nit i l'horror.

Hem refet el camí, uns cent metres escassos fins al búnker. Com pots estar segur que és mort, Joan? Entra a mirar com li ha quedat el cap i ja em donaràs la contesta, fa en Joan. Li he engegat més preguntes que no deu entendre, de tant que em falla la veu i em repiquen les dents de pur i simple pànic.

La primera opció que se'ns acut és agafar les motxilles i endinsar-nos al bosc cap al sud, cap a sortir a les planes. Desaparèixer d'aquest escenari quan més aviat millor. El mal és que han quedat prou traces nostres com perquè ens identifiquin. Al poble ens han vist, tot i que no hi hauria res de sospitós que ens relacionés amb l'incident dels avis i el cotxe. Però a dalt a la rectoria vella hi tenim el cotxe i l'Andreu. No és la primera vegada que aterrem a Sant Pau. A més del rector i la majordoma, ens coneixen en dos bars i dues botigues de menjar. Tot això, junt amb la nostra presència al poble i les previsible explicacions que podria donar el rector sobre els nostres noms i la població

on vivim, rebuscant fotografies de DNI i creuant descripcions, serviria per localitzar-nos. Havent-hi un civil malferit o mort, la investigació seria a fons.

En Joan comença de posar ordre en el pou en què hem caigut. Cal eliminar qualsevol rastre que ens vinculi a aquesta casa. Coneixem el rierol que llisca cap a la vall del Bac, a la Garrotxa, per la dreta del camí. A aquestes hores no hi passa ningú. Per en Joan, el que hem de fer és portar el cos de l'Andreu a la llera i colgar-lo amb sorra i pedres. Si li aboquem al damunt un raig de gasolina, cap animal no remourà la terra. Del cotxe, ja es veurà quin destí li espera..

Als baixos de la cabana hi ha sacs i cordills per embolcallar el mort. També guants de treballar, dues pales i una aixada. De bon grat, per agafar forces, jo eixugaria l'ampolla de ginebra que l'Andreu ha deixat a dalt la llar de foc. Necessitem estar forts i amb el cap clar, res de mamar, talla en Joan.

És així que abraonant-nos a cops contra la por, una por que talla el respir i asfixia, hem entrat al búnker, ens hem afanyat a tapar el cos i a lligar-lo. Jo enfoco la llanterna sense mirar i en Joan l'escorcolla per assegurar-se que no quedi cap identificació. A gafa el DNI i se'l guarda en una butxaca de darrere dels pantalons. Deixa el revòlver al dintell de la porta, tapat amb uns cartrons pudents i diu que en acabat el colgarem per aquí a la vora.

Hem carregat el cos a l'estil dels trasllats de ferits a l'exèrcit, patint que la sang no ens marki massa la roba. Ens hem tret els gecs perquè així no es tacaran. Hem de caminar

poc més d'un quilòmetre i ho fem de pressa, conjuminant el pas per avançar més bé. En un revolt de la riera, aprofitant un clap de sorra, fem el sot, però hem de començar de nou en més d'un lloc perquè xoquem amb pedres que no podem desplaçar. A la fi, hem anat prou avall: dipositem el cadàver dins del clot, escampem un tou de sorra i, al damunt, la gasolina i l'oli de motor —que també hem trobat a la cabana amb les eines del capellà—, i rematem la feina cobrint l'espai amb els còdols més grans que som capaços de moure. Adéu.

Aquests són moments que quan els vius, poc penses que els retindràs a la memòria anys i anys amb tanta claredat com angouxa. Amb tanta claredat he dit? Potser no tanta com em sembla.

De tornada a la cabana, cremem el DNI de l'Andreu amb un encenedor i n'esmicolem les cendres.

I el cotxe? Si el deixem aquí, quan el rector el vegi en donarà part als civils i el vincularan amb les nostres cares aquesta tarda al poble. El cotxe no pot sortir a la carretera perquè ens arriquem que ens aturin —que ho faran. Pena de mort si el verd és cadàver. En Joan ha callat una bona estona. La nit encalmada no conté cap senyal per creure que tot el que s'ha esdevingut ha estat real, des de l'execució de Salvador Puig fins al final de l'Andreu.

Quan apunta la claror per damunt les carenes de la Garrotxa, estem endormiscats. Comença de ser massa tard per prendre decisions. Si els civils han tingut alguna baixa, intensificaran la recerca per tota la comarca. No deixaran ni una carretera oberta.

La idea d'en Joan per desfer-nos del cotxe és esbojarrada, però plausible. A la masia que es veu a l'extrem del collet, el tractor de la pala ha reprès la seva feina. Ell agafarà el cotxe —jo no sé conduir— es presentarà davant per davant del pagès, tan a prop com pugui, es tancarà la cara, el cobrirà amb el revòlver i li manarà que colgui el cotxe amb terra en un dels desnivells en què està treballant. Essent tan aviat del matí de diumenge, podem estar de sort que no hi hagi testimonis.

Si se la juga, que sigui un, em confia en Joan abans de separar-nos. Que quedi algú que sàpiga la veritat del que ha passat, si calgués explicar-la. Amb les tres motxilles i els sarrons a dins, he vorejat els camps on tot just no apunten ni els blats ni els ordis, i m'he situat al bosc de l'altra banda de la masia. Des d'aquí dalt, amb els prismàtics, puc veure perfectament com el Seat 850 surt a poc a poc i enfila cap a les feixes on treballa la pala. Si en quinze minuts no ens hem trobat, serà que hi ha hagut dificultats. Aleshores, he d'abandonar el lloc i anar a prop del monument dels carlins de Llaers –que és un altre dels nostres punts habituals de cita–, i esperar-hi en Joan a l'entrada de fosc d'avui diumenge. Si allí tampoc no ens reagrupéssim, ja seria cosa meva decidir el que havia de fer.

El bosc on estic situat té l'avantatge de quedar cap al nord de casa. Si el pagès ens denunciés, hauria vist que en Joan marxava en aquesta direcció, però com que anirem primer cap a l'est i després girarem al sud per creuar la carretera de Sant Pau a Bianya, ubicar-nos cap al nord seria molt útil per confondre la policia.

Al cap de quinze minuts mal comptats, tornem a estar plegats. Tot ha sortit com en Joan volia.

Ha saltat del cotxe –que encara portava la matrícula, però tant li fot...- amb la pipa i el passamuntanyes posat. El pagès ha fet tot el que se li ha indicat i amb unes poques palades i empentes el cotxe ha quedat sepultat. Ja saps al que t'arrisques si avises la Guàrdia Civil, sabem quina casa sou i la nostra gent està avisada. Si algun dia tenim notícia d'aquest cotxe, tu pagaràs per tothom. Si calles i ets puta, mai més parlaràs d'això a ningú, ni a la dona, si en tens. Viuràs tranquil. Tu tries.

No hem vist ningú més, tret del noi de la màquina. Si no hi ha testimonis, haurà estat perfecte. Abans d'emprendre el camí hem fet un sot i hi hem posat el revòlver i la bossa amb la munició. També hem abandonat les motxilles, quasi buides, i hem guardat les coses als sarrons. L'arma no ens farà cap més servei: queda un trajecte llarg i incert per davant i hem d'estar nets, que puguem superar els controls com uns simples excursionistes.

Caminant en direcció a la Garrotxa, des del bosc hem vist la zona de la riera en què fa unes poques hores hem soterrat l'Andreu. Sortim a la carretera quan no se sent soroll de trànsit, i ens entaforem al bosc de l'altre costat. Tot i que no és temps de caçadors ni de pescadors ni de boletaires, no volem arriscar-nos. Avançarem només algunes hores més per les rutes més emboscades que sabem i al migdia ens aplanarem sobre el terreny a l'espera que es faci fosc. Seguirem de nit, i el dilluns al matí baixarem a agafar el tren, potser a Montesquiu, o a Sant Quirze. Si no ho veiem clar, seguirem fins la carena de Bellmunt i ho farem a Torelló.

El pitjor dels nostres viatges va acabar el dilluns al migdia. Havíem pujat al tren a Montesquiu. Primer vam estar vigilant l'estació des del bosc –cap moviment de policia- i per fi vam apropar-nos-hi quan tocava que parés un tren que venia de dalt, segons l'horari rebregat que sempre teníem a mà. A la tarda, vam fer l'esforç d'anar a l'Institut –molt atrotinats pels nervis i el cansament- per donar aparença de normalitat. La majoria dels dilluns que veníem de fer trasllats, no anàvem a classe i descansàvem (tot jugant a futbolí, val a dir).

A l'Institut, hi havia molta excitació continguda pel que havia passat el dissabte. Nosaltres no sabíem res de les manifestacions pels carrers de Barcelona en protesta pel crim. La resposta que certs grups podien donar a la mort de Puig Antich també despertava inquietud. Enmig d'aquest ambient crispat, ningú no s'aturà a preguntar-nos per l'Andreu, si sabíem perquè no havia vingut a classe.

A partir de llavors, d'aquell tristíssim 2 de març de 1974, van passar moltes coses. No pas totes bones. Hi va haver persecucions. A l'Institut, a les universitats i als carrers. Determinats companys es van haver d'amagar, fugir a l'exili o passar a la clandestinitat. Els menys afortunats, a la presó.

Habrà investigació de los presuntos malos tratos

Comando libertario: Una nueva detención

El pasado lunes, 10 de septiembre, la Policía procedió a la detención del joven

acusado de estar relacionado con los libertarios apresados en Barcelona y Lleida a principios del mes de agosto. Al parecer

fue detenido en Vic y actualmente se encuentra incomunicado en el Jefatura Superior de Policía de Barcelona.

A principios del mes de agosto, la Policía de Barcelona hacía pública una nota anunciando la detención de doce personas a las que acusaba de estar rela-

incomunicada.

(Deona) fue detenido por primera vez durante el verano de 1975. A raíz de esta detención, y como resultado de un largo

con una hala dentro.

tomar declaración a los denunciantes. Estas diligencias -2718/79- han sido favorablemente acogidas por los abogados defensores, quienes han

Al tiroteig de la colònia Llaudet no hi va haver cap tricorni ferit. Cap mitjà de comunicació va fer ni esment que hagués passat. Es devien guardar la dada per no entorpir les seves investigacions habituals. L'Andreu no havia mort ningú.

Les nostres sortides de transport pel Pirineu es van acabar. El contacte amb els escaladors es va trencar; cinc anys després, vaig xocar en ple ball amb una noia de la seva colla al mig d'una festa al Palau dels Esports de Barcelona, i no ens vam dir ni paraula.

L'Andreu no tenia xicota, ni aspirant a xicota. No hi havia germans. Els únics cosins vivien a l'altra punta de la península. Per calmar l'angoixa dels pares i dissuadir-los que comencessin de buscar el noi, calia fer alguna cosa.

Hi vam donar moltes voltes abans no ens vam posar d'acord. Aquesta idea va ser meva, no pas d'en Joan: trucar els seus pares des d'una cabina de telèfons de Barcelona, tapant el micròfon amb un mocador per enfosquir la veu: "El seu fill és a França, se n'ha anat a lluitar amb els anarquistes, a afegir-se a la revolució. Ens va dir que quan pugui ja es posarà en contacte amb vostès. No pateixin, que està molt bé". I vam penjar sense donar

temps a preguntes, encara amb el ressò a les oïdes de l'estupor de la mare per l'inesperat anunci.

Els pares havien entès el missatge. La prova va ser que per l'Institut al cap d'uns dies ja corria un rumor que més endavant seria una certesa, un dogma de fe: el nostre company mort havia fugit a França i ara es movia entre Tolosa i Perpinyà en els escamots llibertaris d'acció directa. Per a nosaltres dos era una situació grotesca, perquè el personatge va adquirir una aura llegendària entre una part de la joventut que es pensava que en sabia la "història".

Transcorreguts uns dos mesos, un amic de l'Andreu, ens va aturar vora el nostre pub de sempre. En Carles M. estudiava el batxillerat en un col·legi religiós proper. Així la trobada va semblar casual, però juraria que no ho era. Què en sabeu vosaltres de l'Andreu? No sortia amb vosaltres a la muntanya? Jo no veig clar que estigui amb els anarquistes, deia el noi.

Juramentats com estàvem amb en Joan, la nostra reacció va ser la que teníem convinguda per quan es donessin aquestes situacions: no violentar-nos; insistir que sí que era cert que ell ho havia dit als seus pares abans de marxar, i mantenir-nos cordials, treient ferro a l'assumpte i deixant l'interlocutor per un xafarder. I no entrar-hi en confrontació.

Hi va haver un altre incident d'aquesta mena quan un simpatitzant dels anarcos va estar comentant a l'Institut –després de l'estiu de 1974– que havia preguntat a gent de l'exili a França i no li havien donat raó de l'Andreu. Clar que no saben res d'ell, se li va replicar: és a la clandestinitat, participa en accions importants i no pot anar dient el seu nom i cognom pels llocs.

La realitat supera la imaginació: una noia que repetia curs i sabia de la desaparició de l'Andreu va jurar a la gent de la seva colla que l'havia vist a la platja de Cotlliure, a l'altra banda. Nosaltres no teníem res a veure en la difusió d'aquest fals rumor.

La veu popular va atribuir al nostre company mort el protagonisme d'alguns dels cops de mà més agosarats dels anarquistes catalans en aquells anys de sang i èpica, com el

segrestament d'un alt directiu del Cr dit Lyonnais per intercanviar-lo per presos polítics.

Amb en Joan, a la nostra taula preferida del pub, ressegu em la vida de l' Andreu per descobrir-hi els rastres de la seva sorprenent opció revolucionària. Tot el que hi trobàvem era un incident enigmàtic. Una nit, a la muntanya, ens havíem presentat en un establiment religió. No era una parròquia. El capellà ens deixava dormir en una mena de taller estrambòtic que tenia muntat. Però aquella vegada, quan va obrir la porta –i va trigar una mica– se'l veia trasbalsat. Ens va dir que no podíem entrar, que hi havia uns nois de visita, i ens va acompanyar al cobert del pati, espereu-vos aquí fins que hagin marxat, no sortiu, no mireu a fora, us vindrà a buscar. Quasi una hora després arrancava un vehicle i apareixia el sacerdot, ja podeu entrar.

Abans de posar-nos als sacs de dormir, ja retirat el sacerdot, entre tot el devesall d'objectes que hi havia a la sala vam aturar-nos en uns bons plec de fulls amb uns dibuixos tipus c mic esbojarrats, d'un estil desconegut per a nosaltres. Eren impresos en tinta negra sobre paper blanc, res de coloraines. I vam mirar-ne més i més, i en alguns documents polítics que eren tot lletres, hi havia uns símbols que esdevindrien famosos: la xifra 1.000 amb una arma llarga que travessava els tres zeros, o la xifra 1.000 damunt de set fusells d'assalt.

Diuen que eren segells del MIL, el Movimiento Ibérico de Liberación, de qu  formaven parts joves com Salvador Puig Antich i Oriol Sol  i Sugranyes. Situ vem aquest fet en el temps a mitjans de setembre de 1973, és a dir, poc abans de la detenció de Puig a Barcelona, i cr iem que era molt plausible que ell fos un dels ‘nois’ a qui no havíem de veure la cara aquell dissabte a la nit. Ni la cara ni la Komer 6,35 mm i l'Astra del 9 mm

llarg que empunyaria la tarda fatal del 26 de setembre de 1973 a la cruïlla de Girona i Consell de Cent. Tal volta aquell descobriment de la propaganda clandestina va motivar l'Andreu a endinsar-se en aquell món i a fer determinats contactes que ens hauria ocultat.

Franco va morir. Les colles dels instituts i les universitats es van dispersar i se'n van formar de noves. Els escamots anarquistes entraven a la història.

Ningú no va fer cap més pregunta, tret dels comentaris que el situaven definitivament establert a Londres. Qui sap si l'incendi de la sala de festes Scala Barcelona –en culpaven als anarquistes- va retardar el primer viatge de l'Andreu a Catalunya.

Convençuts que el noi havia de reaparèixer –però abatuts pel seu silenci contumaç– els seus pares van viure encara uns anys més. Van morir sense saber la veritat.

Un món radicalment diferent del que havíem viscut els joves anava creixent cada dia davant dels nostres ulls assedegats de coses noves. Van aparèixer nous costums i noves diversions. Es van tastar nous plaers i van revenir-ne d'antics. Tot un país girava pàgina, enterrava els seus records. Guardava el seus secrets sota lloses més pesades que els còdols que en Joan i jo vam estampir sobre la no-tomba del 2 de març de 1974 allà dalt a Sant Pau de Segúries.

21 de setembre de 2004: per què he esperat trenta anys a posar els peus altre cop a la rectoria de Sant Pau de Segúries?

Per escriure la història era necessari recuperar-ne els decorats. M'hi he volgut apropar com ho fèiem sempre, a peu, pel sender del bosc. He aparcat a baix a l'església nova, la de la carretera, que en deia la gent. Aquesta és una tarda ennuvolada, com quasi totes a l'alta vall del Ter. Pot ploure.

Primer he seguit, caminant a poc a poc, tota la carretera fins a l'entrada del poble. L'entorn no ha canviat gaire. El recordo molt semblant, amb unes poques diferències. Les cases no estaven tan ben acabades com ara. Hi ha aparells d'aire condicionat en algunes façanes. Els espais públics són més acurats, les voravies, els jardinets, les senyalitzacions...

En la ruta cap a la carena de la rectoria vella, es veu que en aquest sector la transformació sí que és impactant: el bosquet ha estat substituït per un càmping envoltat d'una llarga tanca, i per continuar amunt s'ha de seguir un carrer nou, ben asfaltat i amb casetes de planta baixa i un pis, que ha aparegut a l'extrem nord del que era el bosc on ens vam citar amb l'Andreu. Un cop dalt la carena, i a les envistes de les feixes on vam fer colgar el Seat 850, el carrer ha derivat en un camí que gira cap a la dreta i, planejant, es lliura al conjunt d'edificis de la rectoria, l'església, el cementiri i la casa de colònies. Tots ells han experimentat ampliacions i millores. L'era està enrajolada amb pedra i l'enclau respira un aire de polidesa, lluny de la rusticitat pagesa de fang, pols i parets descrostonades d'uns altres temps.

Recuperar els llocs de la memòria és un exercici malenconiós. Confessem la nostra veritat: degenera en un intent absurd de rebobinar el temps en sentit contrari i especular com hauria estat tot si en aquella cruïlla específica qualsevol decisió hagués estat una altra. L'absurd.

Per més respostes que els demanem, els paisatges són mineralment insensibles a la crida. Les pedres de Sant Pau són mudes. No podran revelar-me un secret a cau d'orella. Cap oracle ocult en els llocs perduts em dirà si ens vam confondre, i el recte camí cap a la felicitat passava per abraçar la proposta de l'Andreu i fugir al galop cap a Prats de Molló, empaitant la nostra dosi de glòria.

Quan em poso romàntic, el recordo talment un màrtir sacrificat en plena adolescència. Però també em pregunto què hauria estat de la seva persona si hagués fet realitat el somni generós que el cremava per dins i hagués passat a França per afegir-se al combat.

Jo no sé quans trets a la nuca de persones desarmades hauria disparat l'Andreu. Ni quants cotxes-bomba hauria detonat des d'una cantonada, disfressat d'operari del gas. Ni si hauria estat l'escarcerador/torturador dels segrestats indefensos a les "presons del poble". I quants comunicats fanàtics hauria redactat entre glop i glop de ginebra per reivindicar crims i justificar les víctimes civils com a "danys colaterals" de tota guerra que vulgui ser autèntica.

Si s'hagués quedat amb el grup, tampoc no puc imaginar una biografia del que hauria estat el seu quefer de mestre d'escola, funcionari o mecànic de cotxes. No puc fer elucubracions de la reacció de l'Andreu en la llibertat, en la grisa llibertat del capitalisme, abatut el règim polític totalitari però no el sistema econòmic del qual ell en volia ser l'enemic més bel·licós.

Vomitaria de ràbia l'Andreu quan sabés dels sopars luxosos de cada nit dels polítics de la democràcia a l'Hispania, o al Drolma del Majestic del passeig de Gràcia? Les tardes a les saunes i les festes a les torres de cap amunt amb els i les menors subministrats per agències amb contactes a la policia. Les ratlles blanques de coca als nassos que s'esquerden de tant anar-hi i anar-hi, però l'endemà, nets i polits, ells mateixos seran els

qui pontificaran sobre el bé i el mal des de les tribunes políticomediatiques que guien la comunitat de la bona gent.. Els magrebins “il·legals” arrestats als centres de detenció que pixen sang a les parets dels calabossos. Els negres sense papers, abandonats com gossos per la policia als carrers de Barcelona. Quan els Mossos acorralen els estudiants al passeig de Colom, on seria l' Andreu: amb les legions uniformades de la democràcia o amb els joves que han fet posar de genolls a les voravies mentre ells els peguen i humilien?

La imatge del mort del matí, la de Salvador Puig, està essent reconstruïda per fer-la digerible a les necessitats de santificació de la societat del present. Llegeixo: Carles Sanz creu que molts dels que aleshores van ignorar el seu assassinat, després han reivindicat Salvador com a lluitador antifranquista, revolucionari romàntic, com heroi o fins i tot com a màrtir. Aquesta societat de l'espectacle contra la qual ell va lluitar també intenta apropiarse'l. Qui és que no l'ha vist ja com una mercaderia o com un producte mediàtic que ven, es plany Sanz. Tres dies després de morir, el vicari episcopal de Barcelona comparava Salvador Puig amb el mateix Jesucrist!

De debò que impressiona que la mort d'un jove que ningú no coneixia tingui la força per seguir essent commemorada passats més de trenta anys, ...i quins trenta anys. Tots els vius aquell març ominós serem/sereu/seran oblidats, les nostres il·lusions marcides, i els nostres records esborrats. però alguns servaran la memòria d' SPA pels segles dels segles i cada dos de març s'encendrà alguna espelma per la seva ànima rebel.

He buscat molts anys després els perquè de l' Andreu (que devien ser, per extensió, els mateixos que els de Salvador Puig...?). El llibre “*La torna de la torna: Salvador Puig*

Antich i el MIL” cita un curiós document del MIL, una mena d’hagiografia del maquis Quico Sabaté: “El seu món era un món on els homes són portats per les pures exigències de la consciència moral de cadascú (...) En aquest món, els homes són purs com Sabaté, que no fumava ni bevia (...) i menjava amb la frugalitat d’un pastor fins i tot després d’atracar un banc”, i jo hi entreveig un retrat anunciador del que hauria pogut ser l’Andreu.

Confesso que no puc evitar un calfred cada vegada que rescato de la prestatgeria i lleigeixo aquest llibre, que és una crònica tan intensa com freda i minuciosa del drama grec del MIL. La seva lectura –contra tota lògica, perquè el volum porta més de vint anys aquí i el tinc ben fatigat– em causa un desassossec i una tensió pertorbadora que m’afligeixen uns dies.

Posaria la mà al foc que l’Andreu no havia llegit la “*Incerta glòria*”, tot i que quan en Joan Sales va redactar la confessió sobre la joventut que precedeix la novel·la, el desembre de 1956, semblava estar pensant en ell: “Un fosc afany ens mou durant aquells anys turmentats i difícils; busquem conscientment o no, una glòria que no sabríem definir. La busquem en moltes coses, però sobretot en l’amor –i en la guerra, si la guerra se’ns entravessa. Tal va ser el cas de la meva generació”. I Sales continuava escrivint que “la set de glòria es fa, en certs moments de la vida, dolorosament aguda; tant més aguda és la set com més incerta és la glòria de què estem assedegats; vull dir, més enigmàtica”.

No he tingut notícia que aparegués el cadàver de l’Andreu. La premsa no en digué mai ni una paraula que jo sàpiga, però he passat èpoques que detestava el paper imprès, m’aïllava, no llegia res. A més, he viscut certes temporades fora del país. El lloc exacte no sabia trobar-lo. Millor, perquè si algun policia persistent i amb excés de zel llegís aquesta història podria fer preguntes. Si tingués clar el lloc, tampoc no l’ajudaria.

Suposo que us ho estàveu preguntant:

I és clar que hi he somniat!! El curiós és que en el malson més repetitiu, que sempre “contemplo” des del mateix angle com una pel·lícula rebobinada durant anys, no són un i prou sinó quatre o cinc els cadàvers aplanats que ixen lentament de sota d’una terra

que no és terra, que és un fang verdós que els recobreix les siluetes deformes, mentre una força ignota els impulsa cap amunt, suposo que des del mateix infern. La gent que està present ens assenyala a mi i a algú altre com a responsables. Volem fugir i no podem.

Quants records... En algun punt d'aquest memorial dec haver afirmat que l'Andreu escoltava molt sovint el "Dust in the wind" en els seus darrers dies. Removent papers, m'he adonat que no pot ser cert: els Kansas van treure aquesta cançó l'any 1975. Poc devia tenir-la a la gravadora. Aleshores, què escoltava? No li puc demanar a en Joan perquè també és mort.

Sense el tret del búnker, amb un temps més de convivència, la puresa de l'Andreu potser se'ns hauria encomanat als altres dos. Quan havia begut massa, en el anys de joventut, en Joan em retreia el dilema de la nit del 2 de març –i jo li feia amb el dit que callés, perquè allò no havia passat mai. Ell insistia que tal volta el més saludable hauria estat emborratxar-se no pas de ginebra, ans de pólvora, empunyar el revòlver i abans d'enfilar-nos cap a Prats de Molló o la Manera, encaçar per sorpresa una parella de civils i fer-los la pell. No, no podia ser "Dust in the wind"... Els records i les idees se'm barregen. Se me'n van del cap els noms i les èpoques. On era la pols en el vent, doncs, si el disc no existia?

La cançó.

Una gota d'aigua

En un mar sense fi.

El que fem,

Cau per terra

Fins que deixa d'existir.

Pols en el vent

Només som com pols en el vent.

Nosaltres, en Joan i jo, probablement érem la pols en el vent, un vent que va ser implacable amb les nostres diminutes il·lusions. Fos quin fos el monstre en potència que

se li amagava dins del cos, l'Andreu no va vendre la seva quimera. No va posar preu a la seva puresa. Hauria llegit d'amagat "*Incerta glòria*"?

Les pedres de la rectoria de Sant Pau no em van dir res. Menys encara les del cementiri, que vaig estar observant una bona estona, recolzat a la reixa, fent fotografies. El búnker seguia ben sencer en el seu emplaçament, en un paisatge intocat. Allà a la vora, la carretera, els camps de blat de moro, els matrimonis grans que sortien a passeig i collien herbes. Era l'adorable placidesa de les tardes que no passa res.

Les pedres de Sant Pau, doncs, no em van fer cap confidència. Però ara escolteu bé: el senyal va ser més terrible i definitiu del que jo podia preveure.

Per ajudar-me a escriure aquest testimoni, vaig fer fotografies dels seus decorats. Així retenia les mirades de la càmera i les guaitava una i cent vegades, com un prisma que exposava totes les cares versemblants d'una realitat.

I us he de dir, lectors que heu arribat fins aquí, que quan jo era ficat dins la pell de l'Andreu i estava baixant l'escala de la cabana, gravant imatges de vídeo per veure el mateix que ell va veure a les portes del seu final, un terratrèmol va sacsejar tota la vall del Ter.

Tan cert com que el sol surt cada dia! Us ho cregueu o no! Tinc la prova! Ho tinc gravat, la vibració de la imatge, el so de la terra que tremola i els edificis de Sant Pau com retronen al pas de la ventada tel·lúrica.

Com havia de pensar jo que havia estat un terratrèmol, aquell enrenou? Tanmateix, els segons de paràlisi còsmica que el van seguir, i de sobte la cridòria i el desfici dels gossos de tots els voltants, m'ho feren sospitar. Més tard, per la ràdio del cotxe, en vaig tenir l'evidència.

Per als qui busquen senyals, quina de més potent que aquesta: que la terra tremoli just quan et poses dins la pell del mort. Des de llavors sé que l'Andreu, i en Salvador Puig, i la seva puresa, són en algun lloc recòndit dels universos, i sé que quan a aquesta puresa, se la invoca, es manifesta.

M. M.

Agost de 2006